

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗКОНФЛІКТНОГО НАВЧАННЯ

Самостійна робота до теми 2. Теоретичне підґрунтя безконфліктного навчання.

Завдання 1.

Для того щоб напрацювати перелік операцій які може здійснювати вчитель, соціальний педагог у ході формування навичок безконфліктного навчання складіть таблицю теорій безконфліктного навчання за запропонованою рубрикацією (табл.2.1.)

Таблиця 2.1.

Теорії безконфліктного навчання

Назва теорії	Які явища пояснює	Які операції варто здійснити у формуванні навичок
Теорія конфліктів	Шкільне життя не можливе без конфліктів, Конфлікти виникають через розбіжності в інтересах, цінностях, потребах	Навчити учнів: - вислуховувати інших, - взаємодіяти з ними, - вирішувати проблеми спільними зусиллями

Теорія конфліктів - це концепція, яка виникла в соціології та політичній науці. Ця теорія стверджує, що **конфлікти** між соціальними групами та індивідами є **неодмінною частиною соціального життя і можуть бути викликані різними причинами, такими як розбіжності в інтересах, потребах або цінностях.**

Один із найбільш відомих авторів теорії конфліктів - **Карл Маркс**, німецький філософ, економіст і політичний теоретик, який розвинув теорію конфліктів як важливу складову своєї концепції соціальної структури та історії. Маркс стверджував, що **конфлікт** між робітниками та капіталістами є **основним фактором соціальної зміни**, і що цей конфлікт відображає більш широкі проблеми нерівності та експлуатації в суспільстві.

Інші відомі автори теорії конфліктів - **Макс Вебер, Джордж Сімел, Ральф Дахендорф, Льюїс Косер, Теодор Адорно** та інші. Основні тези теорії конфліктів полягають у тому, що **конфлікти є нормальною складовою соціального життя**, що вони можуть виникнути через різні причини, і що їх можна досліджувати та аналізувати для зрозуміння соціальних процесів та змін. Крім того, теорія конфліктів стверджує, що конфлікти **можуть бути конструктивними або деструктивними, залежно від того, як вони керуються та як їх вирішують.**

Згідно з цією теорією, **конфлікти виникають через різницю в:**

- інтересах,
- цінностях,
- потребах тощо.

Отже, *для досягнення мирного вирішення конфліктів, учні повинні:*

- навчитися вислуховувати інших,
- взаємодіяти з ними,
- вирішувати проблеми спільними зусиллями.

Іншою теорією, яка може бути корисною для формування навичок безконфліктного навчання, є *теорія соціального навчання*.

Теорія соціального навчання Альберта Бандури базується на припущенні, що люди можуть навчатися не лише через власний досвід, але і шляхом спостереження за діями інших людей та наслідування їхньої поведінки. Основні тези теорії соціального навчання А. Бандури можна узагальнити наступним чином:

Людина взаємодіє з навколишнім середовищем та іншими людьми.

Навчання може відбуватися через пряму діяльність, спостереження та наслідування поведінки інших людей.

Людина може відтворювати спостережувану поведінку тільки за умови, що вона вважає її ефективною та ціннісно значимою.

Відтворення поведінки залежить від того, наскільки точно людина сприймає та запам'ятовує дії, які вона спостерігає.

Людина може розвивати власні знання та навички, використовуючи як спостереження поведінки інших людей, так і власний досвід.

Оцінка власних зусиль та результатів навчання може впливати на мотивацію людини до подальшого навчання та розвитку.

Люди можуть використовувати свої знання та досвід, щоб самостійно розв'язувати проблеми та досягати мети.

Загалом, **теорія соціального навчання А. Бандури** вказує на те, що люди можуть навчатися та змінювати свою поведінку шляхом спостереження та наслідування дій інших людей, а також за допомогою власного досвіду та знань.

Згідно з цією теорією, **люди навчаються наслідуючи поведінку інших людей**, зокрема, вчителів та однокласників. Тому, якщо вчителі та інші дорослі люди проявлятимуть безконфліктну поведінку та будуть створювати сприятливу атмосферу в класі, то учні наслідуючи таку поведінку вирішуватимуть мирно конфлікти.

Теорія міжособистісних взаємин також може бути корисною для формування навичок безконфліктного навчання. Автором Теорії міжособистісних взаємин є **американський психолог Гаррієт Луміс**. Вона була розроблена у 1950-х роках і є однією з найвідоміших теорій про міжособистісні взаємини. Теорія Луміса вивчає взаємодії між людьми в різних ситуаціях та включає в себе такі **поняття, як «взаємне сприйняття», «взаємна залежність», «взаємна допомога», «взаємна привабливість»** та інші.

Основні позиції теорії міжособистісних взаємин Гарріет Луміс наступні:

Взаємність: взаємодії між людьми є взаємними, тобто *кожна сторона впливає на іншу*.

Взаємна залежність: *люди залежать один від одного* в різних сферах життя, наприклад, у сім'ї, роботі, спільноті.

Взаємна допомога: *люди можуть допомагати один одному* в різних ситуаціях, наприклад, виконувати спільну роботу або надавати емоційну підтримку.

Взаємна привабливість: люди *можуть відчувати взаємну привабливість* один до одного, яка може впливати на їхні взаємини.

Взаємне сприйняття: сприйняття себе та інших людей впливає на взаємодії між ними.

Системний підхід: міжособистісні взаємодії розглядаються як взаємодії між системами, що змінюються залежно від взаємодій між цими системами.

Теорія Луміс дозволяє краще зрозуміти та пояснити міжособистісні взаємодії і застосовується у багатьох галузях, включаючи психологію лідерства, психотерапію, соціальну роботу та інші.

Згідно з цією теорією, міжособистісні взаємини мають велике значення для психічного здоров'я людини. Тому, **формування навичок ефективного спілкування та вирішення конфліктів учнів є важливим елементом формування здорової психологічної атмосфери в класі та в школі загалом.**

Крім того, в основу формування навичок безконфліктного навчання можуть бути покладені такі **підходи**, як:

- **позитивна педагогіка**, яка передбачає активне **використання похвали** та підтримки учнів у їхньому навчанні та вирішенні проблем;

- **розвиваюча педагогіка**, яка акцентує **увагу на саморозвитку** та самовдосконаленні учнів, що сприяє їхньому позитивному розвитку та зниженню рівня конфліктності;

- **емоційно-цілісний підхід**, який передбачає **врахування емоційного стану** учнів та сприяння розвитку їхньої емоційної стабільності та контролю над емоціями;

- **ігровий підхід**, який використовує ігри та інтерактивні форми роботи для формування навичок комунікації, співпраці та вирішення конфліктів.

Завдання 2.

Сформулюйте власний запит на курс переглянувши тематичні напрями курсу. Починайте зі слів «Для формування у дітей навичок безконфліктного навчання мені необхідно.....»

Тому "Безконфліктне навчання" має на меті допомогти в розвитку навичок, які дозволять уникати конфліктів та ефективно взаємодіяти з іншими людьми. І спрямувати навчання на:

1). Вивчення **принципів та стратегій комунікації**. Навчання спілкуванню без конфліктів включає в себе знання того, як:

- ефективно висловлювати свої думки,
- слухати та розуміти інших людей,
- відмовлятися від образ та провокативних заяв,
- займати позиції, які забезпечують повагу до інших людей.

2). **Розуміння власних емоцій**. Конфлікти часто виникають через неправильне реагування на власні емоції. Навчання тому, як:

- розпізнавати та керувати власними емоціями,
- уникати конфліктів, обирати правильну стратегію у вирішенні конфлікту,
- забезпечити гармонійну взаємодію з іншими людьми.

3). **Розвиток емпатії та поваги до інших**. Навчання емпатії, тобто здатності розуміти та співпереживати з іншими людьми, а також поваги до інших можуть сприяти досягненню цієї мети. Навчання тому, як:

- розуміти інших людей,
- виявляти потреби людей,
- забезпечити позитивну взаємодію.

4). **Вивчення технік вирішення конфліктів** що можуть бути корисними для розвитку навичок безконфліктної взаємодії. Навчання тому, як:

- вирішувати конфлікти, які вже виникли, може допомогти уникнути подальших проблем та конфліктів у майбутньому,
- технікам: аналізу конфлікту, пошуку компромісів,
- підходам, що спрямовані на співпрацю та поважне розв'язання проблем
- передбаченню можливих конфліктів,
- попередженню конфліктів,
- діям в складних ситуаціях.

5). **Розуміння культурних різниць та диверсифікація**. У світі, де люди з різних культур мають різні цінності, переконання та погляди, розуміння та повага до цих різниць є важливим аспектом безконфліктної взаємодії. Навчання тому, як виявляти та поважати культурні різниці, може допомогти уникати непорозумінь та конфліктів у міжкультурних взаємодіях.

6). **Розвиток лідерських навичок**. Люди з вищими лідерськими навичками зазвичай мають кращу здатність керувати ситуаціями та уникати конфліктів. Навчання тому, як розвивати лідерські навички, може допомогти уникнути конфліктів та забезпечити позитивну взаємодію в різних сферах життя.